

Federico Mayor Zaragoza

«Hem de dir que no als que, des dels seus privilegis, segueixen afavorint la inèrcia i recomanant "més mercat i menys Estat"»

Pocs currículums són com el seu: ha estat ministre, rector universitari, director general de la Unesco... Ara, des de la Fundació Cultura de Pau, aquest defensor infatigable dels drets humans segueix lluitant per reduir el sofriment humà

Pregunta: ¿En quin dels molts càrrecs que ha ocupat s'ha sentit més satisfet?

Resposta: Tots ofereixen lliçons i oportunitats: com a professor de bioquímica i com a científic, difondre i aportar coneixements sobre com som i aplicar-los per reduir o evitar el sofriment humà; com a rector de la Universitat de Granada, vaig aprendre la importància d'escoltar els joves; com a parlamentari, la necessitat de lluitar sense descans perquè la paraula prevalgui sobre la força; com a ministre d'Educació i Ciència, la prioritat que s'ha de concedir a l'educació per a tothom i al llarg de tota la vida, amb un procés que inclogui les famílies, els mestres i la societat civil en general. I com a director general de la Unesco, la «solidaritat intel·lectual i moral de la humanitat», com estableix la Constitució de l'Organització...

P. Vostè ha afirmat sovint que cal refundar l'ONU. ¿Per què?

R. Perquè és un disseny perfecte per a la governació mundial: «Nosaltres, els pobles... hem resolt evitar a les generacions futures l'horror de la guerra.» És a dir, és la gent la que ha d'agafar les regnes del destí comú, tenir el compromís suprem de les generacions futures, i construir la pau amb el comportament quotidià.

A més de l'ONU, per a les qüestions de seguretat mundial, el sistema compta amb la FAO per a l'alimentació; l'OIT per al treball; la UNESCO per a l'educació, la ciència i la cultura; l'OMS per a la salut; el Programa UNICEF per a la infància; el PNUD per al desenvolupament, el PNUMA per al medi ambient... Dues paraules clau: compartir millor i cooperar. L'organigrama del president Roosevelt era excel·lent: respectar la igual dignitat humana i guiar-se pels «principis democràtics i la Declaració Universal dels Drets Humans». Tot estava bé, però la carrera armamentística de les superpotències primer i el poder hegemònic dels més rics de la terra després van frustrar les expectatives. I així es va practicar l'explo-tació en lloc de la cooperació, es van donar préstecs en lloc d'ajudes per al desenvolupament i, pitjor, es van aplicar les lleis del

Federico Mayor Zaragoza. / GUSTAVO REBOLLO

mercat en lloc de la justícia social. Simultàniament, els països més rics de la terra es van associar en grups plutocràtics (G-6, G-7, G-8, G-20) i van marginar les Nacions Unides. Com era previsible, el resultat ha estat catastròfic: una crisi múltiple (social, econòmica, mediambiental, alimentària, democràtica, ètica...). És clar que, de forma urgent, hem de refundar unes Nacions Unides –amb uns pobles actius i mai més resignats i submisos– dotades dels mitjans personals, tècnics i financers oportuns.

P. ¿Quin balanç fa de l'activitat de la Fundació Cultura de Pau, que presideix?

R. Crec que la pau està deixant de ser una salutació, un anhel, per esdevenir per a molts éssers humans la gran aspiració, la premissa del benestar, de la convivència global harmoniosa, de la felicitat. Contribuir a la transició d'una cultura de força, imposició i violència a una cultura de diàleg, conciliació, aliança i pau és l'alta missió de la Fundació Cultura de Pau. S'ha avançat molt a escala mundial i s'avançarà més perquè, des de fa poc, els éssers humans poden participar de forma no presencial, conèixer el món en el seu conjunt i, per tant, comparar, i això constitueix una base ètica essencial per ser més despresos i apreciar el que tenim. I, molt important, perquè cada vegada hi ha més dones en el procés de presa de decisions a tots els nivells.

«Es va practicar l'explo-tació en lloc de la cooperació, es van donar préstecs en lloc d'ajudes per al desenvolupament i, pitjor, es van aplicar les lleis del mercat en lloc de la justícia social»

«Contribuir a la transició d'una cultura de força, imposició i violència a una cultura de diàleg, conciliació, aliança i pau és l'alta missió de la Fundació Cultura de Pau»

«Cada vegada hi ha més dones en el procés de presa de decisions a tots els nivells»

«El «benestar» es reduïa al 20% de la humanitat, que habita al barri pròsper de «l'aldea global». El 80% restant, amb un gradient progressiu, ha viscut i viu enmig d'una gran precarietat, en condicions sovint inhumanes»

P. ¿Té la Fundació algun projecte immediat en el camp educatiu?

R. La Declaració i Programa d'Acció per a una Cultura de Pau, aprovada el 1999 per l'Assemblea General de les Nacions Unides, consta d'un ampli component educatiu: educar per formar éssers «lliures i responsables», que actuen en virtut de les seves pròpies reflexions; facilitar la transició de súbdits a ciutadans, d'espectadors a actors participatius... És la tasca essencial, que requereix una gran implicació personal, un compromís permanent. M'agrada repetir que el futur està per-fer. Té raó el President Obama: «Junts, podem.»

P. ¿Què opina de l'actual crisi econòmica i les seves repercussions en el model de l'estat de benestar?

R. El «benestar» es reduïa al 20% de la humanitat, que habita al barri pròsper de «l'aldea global». El 80% restant, amb un gradient progressiu, ha viscut i viu enmig d'una gran precarietat, en condicions sovint inhumanes. Considero que és una vergonya col·lectiva que s'inverteixin 4.000 milions de dòlars al dia en armes i despeses militars mentre moren de fam més de 70.000 persones...

El 1989, amb la fi de la Guerra Freda –sense una sola gota de sang!– i de l'apartheid racial a Sud-àfrica, les expectatives eren immillorables. Però la globalització va truncar d'arrel el somni dels «dividends de la pau». Van prometre l'autoregulació dels fluxos financers i la desaparició dels paradisos fiscals. No es va fer. El 2007-2008 s'enfonsa el sistema basat en la «cobdícia i la irresponsabilitat», segons les paraules del president Barack Obama. Ha estat també la cobdícia la que ha convertit la Xina en la «fàbrica del món», sense tenir en compte les condicions laborals ni un mínim respecte als drets humans. La mobilització de la societat civil és urgent per fer front a les enormes diferències socials, al deteriorament de la natura i del medi ambient, per restablir els principis ètics, per orientar les accions polítiques. Quan no hi havia diners per complir els Objectius del Mil·lenni, van sorgir sobtadament més de 720.000 milions de dòlars als Estats Units i 400.000 milions a la Unió Europea per «rescatar» les mateixes institucions que, en bona part, eren responsables de la profunda crisi que afectava la humanitat sencera. Després d'haver-los «rescatat», els «rescatadors» s'han empobrit i l'assetjament del mercat al normal funcionament dels diferents països és absolutament intolerable. El «gran domini» (militar, financer, energètic i mediàtic) s'ha d'enfrontar a un creixent poder ciutadà, la mobilització del qual serà liderada per les comunitats científica i acadèmica. S'aconseguirà, gràcies a la possibilitat de la participació no presencial, passar d'una economia d'especulació i guerra a una economia de desenvolupament global sostenible. S'aconseguirà també que les «agències de classificació», interessades i subvencionades pels grans magnats i consorcis multinacionals, cedeixin el pas a la rigorosa valoració científica de la situació i a l'aplicació de solucions. Amin Maalouf ha estat molt clar: «Situacions sense precedents requereixen solucions sense precedents.» Hem de dir que no als que des dels seus privilegis segueixen afavorint la inèrcia i recomanant «més mercat i menys Estat». Hem de dir que no als que pretenen aplicar fórmules d'ahir per resoldre els problemes d'avui.

Sí, el futur està per fer. Ha arribat el moment de l'acció.